

GREECE

Thessaly-Epirus

Mountain

LAKMOS

Map 9/12

Scale 1:50.000

Greek National Tourism Organisation

ΠΙΝΔΟΣ

ΛΑΚΜΟΣ

Η οροσειρά της Πίνδου παρουσιάζεται σε μια σειρά 12 χαρτών:

- 1/12. Γράμμος.
- 2/12. Σμόλικας.
- 3/12. Βόιο.
- 4/12. Τύμφη (Γκαμήλα).
- 5/12. Λύγκος (Βασιλίτσα).
- 6/12. Μιτσικέλι.
- 7/12. Μαυροβούνι.
- 8/12. Μετέωρα-Χάσια-Αντιχάσια.
- 9/12. **Λάκμος (Περιστέρι)**: Περιλαμβάνει τμήμα του Λάκμου (Περιστέρι), των Αθαμανικών (το σχηματισμό της Κακαρδίτσας), τη Νεράιδα (Καπ Γκρας) και τη Μοράβα.
- 10/12. Κόζιακας.
- 11/12. Αθαμανικά (Τζουμέρκα).
- 12/12. Άγραφα.

Η Νότια Πίνδος (χάρτες 7/12-12/12) είναι από τα πιο όμορφα ορεινά συγκροτήματα της Ελλάδος. Η άγρια ομορφιά των απέραντων δασών, η πολυμορφία του εδάφους, ο μεγάλος αριθμός των παραδοσιακών οικισμών, και το παρθένο οικοσύστημα προσελκύουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Ο σχηματισμός της Κακαρδίτσας υψώνεται σαν πέτρινο τείχος ανάμεσα στη Θεσσαλία και την Ήπειρο. Η επιμήκης κορυφογραμμή, η οποία ακολουθεί κατεύθυνση από βορρά προς νότο, αποτελεί και το φυσικό όριο ανάμεσα στα δύο αυτά γεωγραφικά διαμερίσματα.

Μορφολογικά τα όρια του σχηματισμού είναι: στα βόρεια τα ρέματα Νέγκρη και Μονοδένδρι τον χωρίζουν από το Λάκμο (Περιστέρι) και ο αυχένας Μπάρος (1920m) τον ενώνει με αυτόν. Στα ανατολικά οι πλαγιές του φθάνουν μέχρι τον Ασπροπόταμο, ο οποίος τον χωρίζει από τα βουνά: Νεράιδα (Καπ Γκρας), Δοκίμι, Αυγό και Χατζή. Στα νότια, ο Ασπροπόταμος τον χωρίζει από το Χατζή και στα νοτιοδυτικά τα ρέματα Χίστρας και Κρανιάς και το Μελισσουργιώτικο ποτάμι τον χωρίζουν από τα Τζουμέρκα, ενώ ο χαρακτηριστικός στενός αυχένας Αυτί (1720m) τον ενώνει με αυτά.

Οι ψηλότερες κορφές της Κακαρδίτσας είναι οι: Τσούμα Πλαστάρι (2188m), Καταρραχιάς (2299m), η ψηλότερη κορυφή Κακαρδίτσα (2429m), Βαρικό ή Καραμανταλάς ή Σκλίβα (2007m), Καταφύγι (2098m), Χίλια Εξήντα (2253m), Κρουάκουρας (2100m), Φούρκα (2100m), Μύτικας (1976m), Περτούσα (1943m).

ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Στην αρχαιότητα τα βουνά του Ασπροπόταμου ήταν μέρος της χώρας Αθαμανίας, που επεκτείνονταν μέχρι τον Άραχθο περιλαμβάνοντας και τα Τζουμέρκα. Ο γενάρχης των Αθαμάνων, Αθάμας, εγκαταστάθηκε εδώ, αφού σκότωσε το γιό του Λέαρχο.

Τα νομίσματα που σώζονται με την επιγραφή Αθαμάνων απεικονίζουν τη θεά Αθηνά και τη Διώνη.

Η Διώνη λατρευόταν από τους Αθαμάνες και εκπροσωπούσε γι' αυτούς την υγρή φύση, τη γονιμοποιό δύναμη του υγρού στοιχείου, το οποίο ήταν και τότε παντοδύναμο στα βουνά των Αθαμάνων.

Οι γηγενείς αρχαίοι κάτοικοι και οι επιδρομείς άφησαν στο πέρασμα του χρόνου τα σημάδια τους και στην περιοχή αυτή.

Τα Θεοδώριανα οφείλουν πιθανόν το όνομά τους στην αρχαία αθαμανική πόλη Θεοδωριάδα ή Θεοδωρούπολη. Εδώ στα χρόνια του Δεσποτάτου της Ηπείρου κατέφυγε κάποια Κομνηνή πριγκίπισσα και έχτισε ένα μοναστήρι.

Ακόμη, όταν έπεσε το Σούλι, στην περιοχή κατέφυγαν οι οικογένειες των Μποτσαραιών.

Στο Βουργαρέλι, στα νότια του χωριού, σώζεται ακέραιος βυζαντινός ναός της Παναγίας, από ωραία κόκκινα βυζαντινά πλιθιά της εποχής του Δεσποτάτου της Ηπείρου, του 1281. Εδώ οι κλέφτες και αρματολοί νίκησαν το 1824 τον Ομέρ Βρυώνη, που αναγκάστηκε να διαλύσει το στρατοπεδό του και να γυρίσει στην Αλβανία.

Στά νότια του χωριού, επίσης, στην τοποθεσία Τσούκα, υπάρχουν ίχνη μεσαιωνικού τείχους.

Ανάμεσα στα Θεοδώριανα και το Βουργαρέλι, στο ψηλότερο σημείο του δρόμου που ενώνει τα δύο χωριά, στην τοποθεσία Σταυρός, δόθηκαν σκληρές μάχες το 1821 και ο οπλαρχηγός Γώγος Μπακόλας νίκησε τους Τούρκους.

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

● **Εθνικό Μονοπάτι 01:** Το σχηματισμό του Λάκμου διασχίζει ένα τμήμα του Εθνικού μονοπατιού 01, το οποίο αρχικά διέρχεται από τα χωριά Συρράκο και Καλαρίτες. Στη συνέχεια κατευθύνεται προς τα νοτιοανατολικά στο χωριό Μασσούκι και κατόπιν προς τα λιβάδια, στα δυτικά της ψηλότερης κορυφής της Κακαρδίτσας, αφού περάσει από την τοποθεσία Μέγα Πλαί. Το μονοπάτι περνά νότια της ψηλότερης κορυφής, ακολουθεί συνεχώς κατηφορική πορεία μέχρι το χωριό Αθαμανία και καταλήγει στο χωριό Γαρδίκι.

Από τα χωριά Συρράκο και Καλαρίτες μέχρι το Γαρδίκι η διαδρομή είναι αρκετά μεγάλη και συνήθως απαιτείται μία ακόμη διανυκτέρευση στα λιβάδια της Κακαρδίτσας, εφ' όσον υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός.

● **Στο Λάκμο (Περιστέρι):** Από τα χωριά Συρράκο και Καλαρίτες, ο ορειβάτης, ακολουθώντας ομαλό ανηφορικό μονοπάτι και αφού περάσει από τις τοποθεσίες Κουρκούμπετα, Γκρουμουλιάσα και Μαγκκανάρα, φτάνει στην ψηλότερη κορυφή του βουνού, την Τσουκαρέλα, μετά από πορεία 5:50 ωρών.

Πιο αναλυτικά, ο ορειβάτης από τους Καλαρίτες, ακολουθώντας το

μονοπάτι στα βόρεια του χωριού, φτάνει σε 2 ώρες στην τοποθεσία Κουρκούμπετα, όπου καταλήγει και χωματοδρόμος. Νότια της τοποθεσίας, υπάρχει το δυσπρόσιτο μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής, που βρίσκεται στη δυτική πλαγιά της κορυφής Καλόγηρος (2105m).

Το μονοπάτι συνεχίζει βόρεια και μετά από πορεία 30' λεπτών ο ορειβάτης φτάνει σε τοποθεσία με σάνη, στα νότια της κορυφής Πυραμίδα (2040m), η οποία είναι γεμάτη πηγές (οι τελευταίες στη διαδρομή), που δημιουργούν χαρακτηριστική υδροχαρή βλάστηση.

Το μονοπάτι συνεχίζει ανατολικά και σε 1:20 ώρες φτάνει στα ανατολικά της κορυφής Πυραμίδα. Η διαδρομή συνεχίζει βόρεια, κατά μήκος της κορυφογραμμής και φτάνει στη βάση της κορυφής Τσουκαρέλα (2295m) σε 1:40 ώρες. Μετά από πορεία 30' λεπτών ο ορειβάτης φτάνει στην ψηλότερη κορυφή (Τσουκαρέλα) από τα νοτιοδυτικά της.

Τα χωριά Συρράκο και Καλαρίτες είναι διατηρητέοι οικισμοί. Η πέτρα και το ξύλο των σπιτιών δένουν αρμονικά με το τόπο, δημιουργώντας δύο από τους ομορφότερους οικισμούς της χώρας μας.

● **Στην Κακαρδίτσα:** Η Κακαρδίτσα είναι το ψηλότερο από τα βουνά του Ασπροπόταμου, καθώς και το ψηλότερο βουνό της Νότιας Πίνδου. Η ψηλότερή της κορυφή, Κακαρδίτσα (2429m) βρίσκεται στη νότια άκρη του βασικού κορμού και κυριολεκτικά δεσπόζει γύρω της.

Ο ορειβάτης μπορεί να διασχίσει το βουνό από τα παρακάτω μονοπάτια:

Από το πέρασμα Μπάρος, το διάσελο που χωρίζει την Κακαρδίτσα από το Λάκμο, μπορεί να ανέβει στην κορυφή Τσούμα Πλαστάρι σε 1 ώρα ή να συνεχίσει νότια αυτής, μέχρι τις δυτικές πλαγιές του απόκρημνου Καταρραχιά (2299m). Διακλάδωση από το μονοπάτι οδηγεί στο χωριό Ματσούκι.

Νοτιοδυτικά του Καταρραχιά, το μονοπάτι ακολουθεί κατηφορική πορεία προς το χωριό Ματσούκι, διερχόμενο από την τοποθεσία Σκάλα τ' Αράπη, όπου φθάνει σε 2:15 ώρες.

Από το χωριό Ματσούκι, ο ορειβάτης μπορεί να ανηφορίσει, στο πέρασμα Κριθάρια, αφού διέλθει ακριβώς νότια του Καταρραχιά. Από τα Κριθάρια φθάνει στον Καταρραχιά σε 20' ή μπορεί να κινηθεί προς τα νότια πάνω στην κορυφογραμμή.

Ενδιαφέρον πέρασμα του βουνού μπορεί να πραγματοποιηθεί από το χωριό Αγία Παρασκευή (Τζιούρτζια) προς το χωριό Ματσούκι.

Το μονοπάτι ξεκινά δυτικά του χωριού δίπλα στο ρέμα και μετά από πορεία 15', στο σημείο που ενώνονται δύο ρέματα, ελίσσεται στη βορινή πλαγιά, έχοντας πάντα το ρέμα Καλή Πηγή στα δεξιά και φθάνει στη βρύση του Γραίκου σε 2 ώρες.

Το μονοπάτι περνά δίπλα από στάνες και μετά από πορεία 1 ώρας φθάνει στο εκτεταμένο πέρασμα Κριθάρια, στα 2020m νότια του Καταρραχιά. Το μονοπάτι ακολουθεί κατηφορική πορεία προς τα βορειοδυτικά και σε 45' συναντά το δρόμο που έρχεται από το πέρασμα Μπάρος και κατευθύνεται προς το χωριό Ματσούκι.

Η κατάβαση προς το χωριό είναι επίπονη και πραγματοποιείται είτε από το δρόμο είτε από το μονοπάτι που διέρχεται από την τοποθεσία Σκάλα τ' Αράπη και οδηγεί στο Ματσούκι σε 2:15 ώρες.

Ένα νοτιότερο πέρασμα της Κακαρδίτσας πραγματοποιείται από το χωριό Αγία Παρασκευή προς το χωριό Ματσούκι σε 5:30 ώρες. Η διαδρομή αυτή διέρχεται από τα βοσκοτόπια Σαλατούρα και Αρέντα.

Από το χωριό Ματσούκι ο ορειβάτης μπορεί να ανέβει σε 4 ώρες στο διάσελο- πέρασμα ανάμεσα στην κορυφή Χίλια Εξήντα (2253m) και στην Κακαρδίτσα (2429m).

Η πιο σύντομη ανάβαση στην ψηλότερη κορυφή πραγματοποιείται από το χωριό Γαρδίκι, το οποίο είναι ένα από τα πιο μεγάλα και ζωντανά χωριά του Ασπροπόταμου.

Το παλιό μονοπάτι αλλά και ο δρόμος από τον Ασπροπόταμο διέρχονται από απόκρημνες ράχες. Το μονοπάτι για την κορυφή Κακαρδίτσα (2429m) ξεκινά από το δυτικό μέρος του Γαρδικίου και καταλήγει έξω από το χωριό σε μια εκκλησία. Από εκεί, στο ίδιο περίπου υψόμετρο, υπάρχει ένας δρόμος σε κακή κατάσταση, ο οποίος κατευθύνεται προς τα δυτικά, έχοντας πάντα αριστερά το ρέμα της Μουτσιάρας. Μετά από 50' λεπτά αρχίζει ένα δάσος ελάτης. Ο δρόμος συνεχίζει μέχρι τις πηγές που τροφοδοτούν το Γαρδίκι, στις οποίες φθάνει μετά από πορεία 1 ώρας. Εκεί τελειώνει το δάσος και αρχίζουν τα βοσκοτόπια. Οδηγός το ρέμα που έρχεται κατευθείαν από την ψηλότερη κορυφή.

Στη συνέχεια ο ορειβάτης ακολουθεί ανηφορική πορεία για 30', έχοντας το ρέμα αριστερά και στο τέλος περνά απέναντί του. Εκεί απαντάται και το τελευταίο σημείο με νερό πριν από την κορυφή.

Κατόπιν, ο ορειβάτης συνεχίζει προς τα δυτικά και μετά από πορεία 50' φθάνει στα ριζά της ανώνυμης κορυφής 2422. Το δυσδιάκριτο μονοπάτι κάνει το γύρο της 2422 και μετά από πορεία 1 ώρας φθάνει ανάμεσα στην κορυφή 2422 και την ψηλότερη κορυφή, η οποία απέχει 5' προς τα βόρεια.

Στο διάσελο, ανάμεσα στην κορυφή Χίλια Εξήντα και την Κακαρδίτσα, φθάνει ο ορειβάτης και από το πέρασμα Αυτί, το οποίο χωρίζει την Κακαρδίτσα από τα Τζουμέρκα, μετά από πορεία 3:10 ωρών, διασχίζοντας τον απόκρημνο Κρυάκουρα.

Επίσης, με αφετηρία το χωριό Νεράϊδα και μετά από πορεία 7 ωρών, ο ορειβάτης φθάνει στο ίδιο διάσελο, (ανάμεσα Χίλια Εξήντα και Κακαρδίτσας):

Από τη Νεράϊδα, ένας δρόμος και το παλιό μονοπάτι οδηγούν μετά από πορεία 2:30 ωρών στη βρύση Νεράϊδα και αμέσως σε 5' στον αυχένα Νεράϊδα, σε υψόμετρο περίπου 1850m. Με βορινή - βορειο-δυτική κατεύθυνση το μονοπάτι φθάνει ανάμεσα στις κορυφές Χίλια Εξήντα και Κρυάκουρας --όπου έρχεται και ο δρόμος από το Ματσούκι-- σε 1:45 ώρες.

Εκεί μπορεί να ανέβει ο ορειβάτης και από το διάσελο Αυτί, το οποίο βρίσκεται ανάμεσα στον Κρυάκουρα και τα Τζουμέρκα. Ακολουθεί κατηφορική πορεία προς τα ανατολικά, ακολουθώντας πάντα το δρόμο και σε 20' συναντά μία στάνη και σε άλλα 5' βρύση δίπλα στο δρόμο.

Εκεί έρχεται και μονοπάτι από τη στάνη που βρίσκεται χαμηλότερα και νότια. Από τη στάνη αυτή, η οποία βρίσκεται στην τοποθεσία Κιρσακούλι (1650m) διέρχεται ο ορειβάτης εάν, ξεκινώντας από τον

αυχένα Νεραΐδα, δεν ανηφορίζει συνεχώς προς την κορυφή Χίλια Εξήντα αλλά από τα μέσα της διαδρομής ακολουθήσει κατηφορική πορεία προς τα ανατολικά.

Στο δρόμο από τη βρύση, ο ορειβάτης πλησιάζει την τοποθεσία Μπερεντέσια, στα νοτιοδυτικά της ψηλότερης κορυφής, σε υψόμετρο περίπου 1750m, όπου φθάνει μετά από πορεία 40'.

Η ανηφορική πορεία προς την κορυφή είναι επίπονη και διαρκεί ακόμη 2:25 ώρες, διερχόμενη από τον ψηλό αυχένα (2150m) δυτικά της κορυφής.

Στα ανατολικά του συγκροτήματος, ο ορειβάτης μπορεί να επιχειρήσει αναβάσεις στις κορυφές Σκλίβα (2007m), ή Κουρούνα (1988m) ή Μύτικας (1976m) που απέχουν 2-3 ώρες από τα πλησιέστερα χωριά.

Το Παχτούρι, το Αρματολικό, η Μηλιά, το Κατάφυτο, εκτός από τα χωριά που έχουν αναφερθεί πιο πάνω, προσφέρονται ως αφητηρίες διαδρομών στις δασωμένες ανατολικές πλαγιές της Κακαρδίτσας.

● **Στις Κορυφές της Νεραΐδας (Καπ Γκρας):** Οι κορυφές της Νεραΐδας είναι προσιτές από τα χωριά Πολυθέα (Δραγοβίσι), Άγιος Νικόλαος ή Ψυχή (Καμνάι), Δέση, Πύρρα, Χατζηπέτρι ή Νεραϊδοχώρι (Βετερνίκι) Περτούλι, Αηδόνα (Αϊβάν) και Παλιοχώρι, με πορείες διάρκειας 3 - 4 ωρών, που διασχίζουν πυκνά δάση ελάτης.

Χαρακτηριστική είναι η ανάβαση προς την κορυφή Νεραΐδα (1930m) από το χωριό Πολυθέα. Το χωριό, όπως υποδηλώνει και το όνομά του, έχει ωραία θέα προς τις πηγές του Ασπροπόταμου και προς τα βουνά της Μεσοχώρας,

Τα σπίτια του, σωστά αρχοντικά, θυμίζουν τους Καλαρίτες και λέγεται ότι τα έχτισαν οι ίδιοι τεχνίτες. Από εκεί το μονοπάτι κινείται προς τα ανατολικά στην αριστερή όχθη του ρέματος και σε 10' φθάνει στην τοποθεσία Στίτα Αλί Μάλι. Από εκεί, μετά από πορεία 20', ο ορειβάτης φθάνει στο ρέμα. Το μονοπάτι περνάει στη δεξιά όχθη και σε 1 ώρα ανηφορικής πορείας οδηγεί στο διάσελο, ανατολικά της κορυφής Μύτικας (1511m). Εκεί αρχίζει ένα αμφιθεατρικό λάκκωμα με μια στάνη και βρύση στη μέση. Από εκεί η κορυφή απέχει 1:30 ώρες.

● **Στην Κορυφή Μοράβα (Ομορφη Ράχη):** Βρίσκεται στα βορειοδυτικά. Αποφεύγοντας την πυκνή δασωμένη ράχη, που οδηγεί στη Μοράβα και που ξεκινά από την Κιάτρα Μπροάστρα, ο ορειβάτης ακολουθεί κατηφορική πορεία πάνω στο δρόμο για 40' με βορινή κατεύθυνση μέχρι να συναντήσει ένα ρέμα, το οποίο έρχεται ακριβώς από τη Μοράβα, που βρίσκεται στα δυτικά.

Είτε ακολουθώντας το μονοπάτι, είτε το δασικό δρόμο, ανεβαίνει μετά από πορεία 1:10 ωρών στον αυχένα βορινά της Μοράβας. Η κορυφή απέχει 15'. Υπάρχει νερό στα δυτικά της κορυφής.

Ο ορειβάτης μπορεί να πραγματοποιήσει διανυκτέρευση εκεί, εάν διαθέτει τα κατάλληλα εφόδια. Ο δασικός δρόμος που κατευθύνεται προς τα δυτικά ή το μονοπάτι οδηγούν σε 3 ώρες περίπου στο διάσελο ανάμεσα στην κορυφή Δοκίμι και Κοπάνες στα περίπου 1800m.

Αν ο ορειβάτης προτιμήσει το μονοπάτι, περνά από τις κορυφές Χιόλι και Κοπάνες, έχοντας πανοραμική θέα τόσο της Νότιας όσο και της Βόρειας Πίνδου. Η κορυφή Δοκίμι απέχει από τον αυχένα περίπου 40'.

Οι γυμνές πλαγιές της ακολουθούν κατηφορική πορεία προς το πέρασμα του Ζυγού, όπου φθάνει ο ορειβάτης σε 2 ώρες ακολουθώντας τα μονοπάτια και τους δρόμους.

Μπορεί να συνεχίσει ακολουθώντας το δρόμο προς τα βορινά και να φθάσει μέχρι τον αυχένα της Κατάρας φθάνοντας στη Βόρεια Πίνδο σε 1 ώρα. Από τον αυχένα του Ζυγού, μπορεί να κατηφορίσει προς το Μέτσοβο.

Photo: V. Sykas

Κορυφή Στρογγούλα Τζουμέρκων / Strogoula peak at Tzoumerka

Χωριό Συρράκο / Sirako village

Κορυφή Κακαρδίτσας (2429m) / Kakarditsa peak

Photo: T. Dassios

Ποταμός Καλαρίτικος / Kalaritikos river

Photo: T. Dassios

Κορυφή Χίλια Εξήντα (2245m) / Chilia Exinta peak

ΕΟΤ- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού	EOT-Greek National Tourism Organisation
Σύλλογοι	Associations
ΕΟΟΑ-Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης	ΕΟΟΑ-Hellenic Federation of Mountaineering & Climbing
Ε.Ο.Σ. Μετσόβου	Mountaineering Club of Metsovo
Ε.Ο.Σ. Ιωαννίνων	Mountaineering Club of Ioanina
Ε.Ο.Σ. Άρτας	Mountaineering Club of Arta
Ε.Ο.Σ. Καρπενησίου	Mountaineering Club of Karpenissi
Ο.Λ. Καλαμπάκας	Mountaineering Club of Kalampaka
Ο.Χ.Ο. Καρδίτσας	Mountaineering Club of Karditsa
Σ.Ο.Χ. Τρικάλων	Mountaineering Club of Trikala
Χιονοδρομικά Κέντρα	Ski Center
Περτούλι	Pertouli
Καταφύγια	Shelters
Κόζιακας	Koziakas
Καρπενήσι	Karpenissi
Νοσοκομείο Καρπενησίου	Karpenissi Hospital
ΚΤΕΛ	Bus station
Καλαμπάκα	Kalampaka
Κέντρα Υγείας Καλαμπάκας	Health Centre of Kalampaka
ΚΤΕΛ	Bus station
Καρδίτσα	Karditsa
Νοσοκομείο Καρδίτσας	Karditsa Hospital
ΚΤΕΛ	Bus station
Τρίκαλα	Trikala
Νοσοκομείο	Trikala Hospital
ΚΤΕΛ	Bus station